

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושש

וארא (תשכ"ז)

השבוע לא יופיע
עלון הדרכה

הפטרה
יחזקאל כ"ט

א. שאלות כלליות

הענין המקשר את ההפטרה הזו לפרשתנו הוא הענש הניתן מה ושמ למצריים.

1. הסבר את ההבדל בין יחס מצריים לישראל בפרשתנו (וארא) ובין יחס לישראל בתקופה עליה מדבר הנביא וכפי שהוא תאר יחס זה!

2. מה הם שני הנימוקים הניתנים בדברי ההפטרה הזאת לגזר הדין על מצריים?

(העזר גם ביחזק' פרק י"ז).

3. מה ראו מסדרי ההפטרה לפתח בכ"ח כ"ה ולא בתחילת הנבואה על מצריים (כ"ט א')?

4. התוכל להסביר בעזרת דברי הנבואה הזאת את סיבת השנוי שבין האות שנתן ה' למשה לעשותם לעיני ישראל (פרק ד') ובין האות אשר צוה ה' את משה לעשותו לפני פרעה (ז' ה'-י"ג)?

ב. כ"ט ג' "לי יאורי ואני עשיתיב"ל"

במה שונים דברי הרהב של מצריים. מדברי הרהב של אשור (ישעיה פרק י'), של בבל (ישע' מ"ז), של צור (יחזקאל כ"ח)?

ג. ה ש ר ה

יחזקאל י"א י"ז: קבצתי אתכם מן העמים ואתפתי אתכם מן הארצות...

ולא תקבץ

כ"ט ה': לא תאסף

המלבי"ם ישעיה י"א י"ב:

ההבדל בין "אסף" ובין "קבץ": פעל 'אסף' מצאנוהו לרב על כניסת איזה דבר למקום מיוחד, לא על קבוץ המפוזר, שעל זה בא 'קבץ' בכל מקום, (בר' מ"ב מ"ז) "ויאסף אותם אל משמר" והוא משתתף עם 'כנס', לבד ש'אסף' מורה על הכנסה מן החוץ אל הפנים, ופעל 'כנס' מורה מה שכונסו בבית עצמו אל האוצר או כל מקום משומר; (קחלת ב' כ"ו) "לאסוף ולכנוס" - לאסוף מן החוץ אל הבית, ולכנוס אח"כ בבית אל האוצר לבל יוציאנו. (ומזה בא פעל 'אסף' אל החבר הדבר אל עצמו (שמואל א' י"ד כ') "ויאמר שאול אל הכהן: אסוף ידיו". שיאסף ידיו אל גופו (מלכים ב' ה') "ואספתו מצדעתו", "ואסף המצורע", שהמצורע מחוץ למחנה מושבו ובהרפאו נאסף אל תוך המחנה.)

ולכן גם בעת ישמש פעל 'אסף' על הקיבוץ, אין כוונתו לקבץ נפודות (= שזהו משמעות 'קבץ'), רק להכניס הנידח אל מקומו.

התוכל להסביר לפי הגדרה זו את סבת השנוי בסדר המלים בין שני הפטוקים הנ"ל?

ד. י"ח ושכר לא היה לו ולחילו מצור על העבודה אשר עבד עליה.

רש"י לאחר ששללו שללה עלה היים ושטף מהם...

רמ"ק ד"ח ושכר לא היה... כי כשכבש נבוכדנצר צור ושלל שללה בא היים על העיר ושטף כל השלל... והנה חיל נבוכדנצר טרחו ויצעו לשוא והקב"ה שלח לחם ונתן לחם שלל מצרים חלף עבודתם אשר עבדו בצור.

אא מה חקשי בפסוקנו שאותו רצו לישב ע"יו ספור העובדה שאינה כתובה כלל בכתוב?

ה. כ' פעולתו אשר עבד בה נתתי לו את ארץ מצריים.

מקשים: במה נשתנה נבוכדנצר וכל חילו שניתן להם נאח ה' שכר על עמלם, וכי כל צבאות אשר לא ראו שכר בעמלם מלחמתם ניתן להם שכר אחר מאת ה'?

אא ישב קושיהם!

ו'. כ' פעולתו אשר ענד בה

1. האם פירוש 'פעולה' כאן כבישע' מ' "רפעולתו לפניו" או כברימיהו ל"א" כי יש שכר לפעולתך"?
2. הטלה "בה" למי או למה היא מוסבת?

ז'. כ' פעולתו אשר ענד בה נתתי לו את ארץ מצרים אשר עשו לי

אברבנאל אמנם באר ואמר, שלא גזר זה על ארץ מצרים בלבד כדי לתת שכר לכשדיים. כי הנה פרעה ומצרים נתחייבו לזה באמת, מפני מה שעשו לישראל והוא מה שבאמר למעלה... ועל זה באמר כאן: "נתתי לו את ארץ מצרים אשר עשו לי", ר"ל: תחת אשר עשו לי.

אא התוכל ליישב את הקשי בדרך אחרת?

העזר בירמיהו כ"ז.
וכן בשמות כ"ה ח' (וע' רש"י שט!)

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ ירושלים קרית-משה
 בא להשאיר שוליים רחבים לתקוני העבודות ולהערות

שאלות בטעמי המקרא העורך: סיכאל פרלמן

(א) שמות ז' י"א

ויקרא גט-פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם-הט חרטמי מצרים בלהטיהם כן

ראב"ע -

לחכמים חכמי הסדרות

ולמכשפים משנים דבר התולדות למראה עין

והחרטומים הם היודעים סוד התולדות (פירוש על הראב"ע: חכמי הטבע).

קסוטו -

חרטומי מצרים אלה הם החכמים והמכשפים.

הסדר בצלע א' הוא: נשוא נושא ושני משלימים. בדרך כלל בא ההפסק הגדול בכגון זה לפני המשלים האחרון.

התוכל להסביר, מדוע לא הוטעם כאן - הוואכ לזוהג זה - בטעמים: דרגא תביר טפחא אתנחתא?

(שים לב, שחכמי מצרים בזכרים בתורה רק בסיפורי יוסף, ושהמכשפים אינם בזכרים כלל בפעם בזספת, ואילו החרטומים באים עוד פעמים אחדות בפרקים האלה. ראה גם ראב"ע וקסוטו.)

(ב) שמות ז' י"ז

כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה'

הנה אנכי מכה במטה אשר-בידי על-המים אשר ביאר ונהפכו לדם

בצלע הראשונה - שהיא קצרה באופן יחסי - באו שני זקפים ואילו בצלע השנייה - שהיא ארוכה - לא אפילו זקף אחד.

הסבר את צירוף הטעמים בשתי הצלעות.

(ג) שמות ז' כ"ד

ויחפרו כל-מצרים סביבת היאר מים לשתות...

שד"ל -

חפרו והוציאו מים, וכיוצא בזה "ויחפרוהו מטטוננים" (איוב ג' כ"א), ולפי זה היה ראוי הטפחא תחת "מים" (כלומר, פירוש זה היה דורש את סדר הטעמים: קדמא ואזלא מירכא תביר טפחא אתנחתא). ובעל הטעמים פירש: ויחפרו לשתות מים.

(1) איך עפרשים בעלי הטעמים את הפסוק?

(2) איך אפשר היה לפרש על פי ההשואה עם הפסוק מאיוב?

השבוע לא יופיע עלון הדרכה